

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Ενότητα 5: Παιδαγωγικός μηχανισμός,
παιδαγωγικός λόγος, παιδαγωγικές ταυτότητες

Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου

Σχολή Επιστημών της Αγωγής

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Χειμερινό εξάμηνο 2015

Διδάσκουσα: Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου

avasil@ecd.uoa.gr

Μάθημα 5^ο: Παιδαγωγικός μηχανισμός, παιδαγωγικός λόγος, παιδαγωγικές ταυτότητες

Basil Bernstein

Θεωρία των παιδαγωγικών πρακτικών

- Bernstein, B. (1975) *Class, codes and control*, Vol. 3, London: Routledge & Kegan Paul.
- Bernstein, B. [1989,1991](2000) *Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος*, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Bernstein, B. (1990) *The Structuring of Pedagogic Discourse, Class, codes and control*, Vol. 4, London: Routledge.
- Bernstein, B. [1996](2000 αναθεωρημένη έκδοση) *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*, Oxford: Rowman & Littlefield.

Παιδαγωγικός μηχανισμός “The Pedagogic Device”

- Κανόνες (κατανομής, αναπλαισίωσης, αξιολόγησης) μέσω των οποίων η γνώση μετατρέπεται σε παιδαγωγική επικοινωνία. Θεωρία του τρόπου με τον οποίο κατασκευάζεται ο παιδαγωγικός λόγος (και η κοινωνική του βάση).
- Bernstein (2000a)
- Singh (2002)

3 πεδία/κανόνες παιδαγωγικού μηχανισμού:

- Παραγωγή
- Αναπλαισίωση
- Αναπαραγωγή

Οι κανόνες του παιδαγωγικού μηχανισμού δεν είναι ουδέτεροι αλλά ιδεολογικά φορτισμένοι (Bernstein 2000a: 28)

Παιδαγωγικός λόγος

- Παιδαγωγικός λόγος: Οι κανόνες ενσωμάτωσης και σύνδεσης δύο λόγων: διδακτικού και ρυθμιστικού. Όχι γλωσσολογική σημασία (Bernstein 1990: 183-4, 2000: 31-2)
- Διδακτικός λόγος/ «τι»: «μετάδοση/κατάκτηση συγκεκριμένων ικανοτήτων» (Bernstein 1990: 211), το μήνυμα που αναμεταδίδεται (Bernstein 1996)
- Ρυθμιστικός λόγος/ «πώς»: «μετάδοση αρχών τάξης, σχέσης και ταυτότητας» (Bernstein 1990: 211), εξειδικευμένες διεπιδραστικές πρακτικές (Bernstein 1996)
- Ο ρυθμιστικός λόγος είναι κυρίαρχος, παρατηρείται αφομοίωση του διδακτικού από τον ρυθμιστικό λόγο γιατί ο ρυθμιστικός λόγος παρέχει τους κανόνες ευταξίας του διδακτικού λόγου, διαμορφώνει αυτό που έχει επιλεγεί, ποια θα είναι η αλληλουχία και ο ρυθμός μετάδοσής του (Bernstein 2000a: 34).
- Η γνώση είναι ενσωματωμένη στο θεσμικό πλαίσιο (Σολομών 1997):
- __ΔΛ__ διδακτικός (instructional) λόγος
ΡΛ ρυθμιστικός (regulative) λόγος
(Bernstein 2000a: 32)
- Υπάρχει μόνο ένας λόγος στην εκπαίδευση: Μετάδοση δεξιοτήτων και μετάδοση αξιών δε διαχωρίζονται (Bernstein 2000a: 31-32). Η εμπειρική έκφανση του παιδαγωγικού λόγου αν και αποτελείται από δύο μέρη, είναι τελικά ένα μόνο κείμενο.

Αναπλαισίωση

- Μέσα από την αρχή αναπλαισίωσης ο παιδαγωγικός λόγος «οικειοποιείται, μετεγκαθιστά, επανεστιάζει και συνδέει άλλους λόγους επιλεκτικά» για να συγκροτηθεί ως τέτοιος (Bernstein 2000a: 33)
- Αναπλαισίωση ως προς το «τι» της γνώσης: επιλογή, προσαρμογή και διαφοροποίηση της γνώσης στα μέτρα των μαθητών.
- Αναπλαισίωση ως προς το «πώς» της γνώσης: πώς προκύπτει ο παιδαγωγικός λόγος μέσα από τον διδακτικό και κυρίως τον ρυθμιστικό λόγο. Απαιτείται μια «θεωρία διδασκαλίας» ‘theory of instruction’ (Bernstein 2000a: 34-5, Nicolson-Setz 2007: 79).

Πεδία Αναπλαισίωσης (Bernstein 2000a, Singh 2002)

- Επίσημο Πεδίο Αναπλαισίωσης (ORF):
εξειδικευμένοι φορείς του κράτους, σύμβουλοι, τοπικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες
- Παιδαγωγικό Πεδίο Αναπλαισίωσης (PRF):
παιδαγωγικά τμήματα, έρευνα στο πλαίσιό τους, επιστημονικές επιτροπές, εξειδικευμένα περιοδικά, εκδοτικοί οίκοι

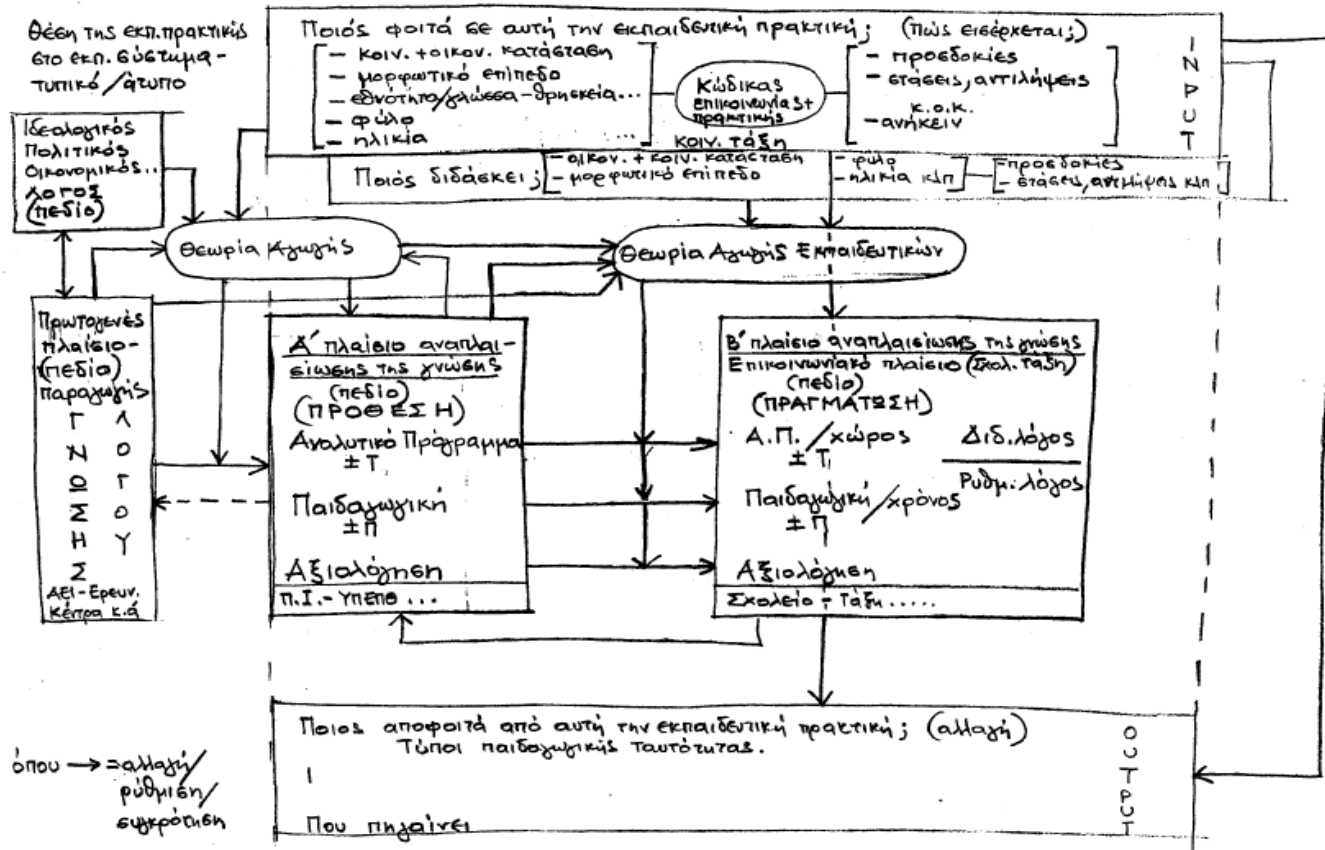

«Θεωρία αγωγής» 'Theory of instruction'

- Γνώση των χαρακτηριστικών των μαθητών, των εκπαιδευτικών και της μεταξύ τους σχέσης, με ιδεολογική χροιά (Bernstein 1990: 34-5, Nicolson-Setz 2007: 82),
- Μέρος του ρυθμιστικού λόγου για το τι θεωρείται αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση για ένα δεδομένο πλαίσιο (Bernstein 1990: 189).

Σχήμα: Κοινωνιολογική Ανάλυση Εκπαιδευτικής Πρακτικής (Σολομών 1997)

(1.3) ΣΧΗΜΑ: "ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ" 2

Σολομών, Ι. (1997) Σχήμα: Κοινωνιολογική Ανάλυση Εκπαιδευτικής Πρακτικής, στα πλαίσια του μαθήματος του Ι. Σολομών "Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης ΙΙ", εαρινό εξάμηνο 1997, Αθήνα: ΤΕΑΠΗ.

Κάθετος και οριζόντιος λόγος (Bernstein 2000b)

- Οριζόντιος λόγος: κοινή/καθημερινή γνώση, τμηματικά οργανωμένη, τοπικός λόγος, εξαρτημένος από το πλαίσιο. Αφετηρία στην καθημερινή ζωή.
- Κάθετος λόγος: εξειδικευμένες γλώσσες, δομική συνοχή, σε συνθήκες θεσμικού/επίσημου λόγου. Αφετηρία στους επίσημους θεσμούς.

Εφαρμογές

- Moss (2000, 2001) στη μελέτη του γραμματισμού
- Sikoyo & Jacklin (2009) για τη σχέση καθημερινής και σχολικής γνώσης στο δημοτικό

Moss 2000, 2001, 2002

- Η γνώση της οργάνωσης αλληλουχίας στις πρακτικές γραμματισμού είναι χαρακτηριστικό του κάθετου λόγου (σχολικής γνώσης) (Moss 2001).

“Οι μορφές γνώσης στο σχολείο είναι οργανωμένες σε αλληλουχίες. Αυτό που γνωρίζει κανείς τώρα παίρνει νόημα από αυτό που ακολουθεί καθώς και από αυτό που προηγείται. Με αυτή την έννοια η γνώση που θεσπίζεται σε μια δεδομένη στιγμή σε επίσημα περιβάλλοντα/πλαίσια δεν είναι ποτέ αυτόνομη αλλά συνεχώς παραπέμπει στο μέλλον και στο παρελθόν, δημιουργώντας ισχυρές τροχιές εξέλιξης” (Moss 2001: 155-6).

Βιβλιογραφία

- Bernstein, B. (1990) *The Structuring of Pedagogic Discourse, Class, codes and control*, Vol. 4, London: Routledge.
- Bernstein, B. (2000a) "The Pedagogic Device" στο *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*, Oxford: Rowman & Littlefield.
- Bernstein, B. (2000b) "Vertical and Horizontal Discourse: An Essay" στο *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*, Oxford: Rowman & Littlefield.
- Σολομών, Ι (1997), Διαλέξεις μαθήματος, ΤΕΑΠΗ, ΕΚΠΑ.
- Λάμνιαν, Κ. (2001) «Κοινωνικές εξαρτήσεις της παιδαγωγικής γνώσης και τα προγράμματα των παιδαγωγικών τμημάτων» *Virtual School*, The sciences of Education Online, 2(4), <http://www.auth.gr/virtualschool/2.4/Praxis/Lamnias.html>.
- Λάμνιαν, Κ. και Α. Τσατσαρώνη (1998-1999) «Οι διαδικασίες αναπλαισίωσης στην πορεία παραγωγής της σχολικής γνώσης: Προϋποθέσεις για την αλλαγή των σχολικών πρακτικών», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 103/1998 σελ. 73-80 & 104/1999 σελ. 70-77.
- Μακρυγιώτη, Δ. και Ι. Σολομών (1991) Η εισαγωγή των κοινωνικών επιστημών στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, *Το Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα Σήμερα*, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα.
- Morais, A.M. & I.P. Neves (2006) Teachers as creators of social contexts for scientific learning: new approaches for teacher education, in R. Moore, M. Arnot, J. Beck & H. Daniels (eds.) *Knowledge, Power and Educational Reform: Applying the sociology of Basil Bernstein*, Oxon: Routledge, 146-162.
- Moss, G. (2000) Informal literacies and pedagogic discourse, *Linguistics and Education*, 11(1): 47-64.
- Moss, G. (2001) On literacy and the social organisation of knowledge inside and outside school, *Language and Education*, 15(2&3): 146-161.
- Sikoyo, L. N. & H. Jacklin (2009) Exploring the boundary between school science and everyday knowledge in primary school pedagogic practices, *British Journal of Sociology of Education*, 30(6):713-726.
- Singh, P. (2002) "Pedagogic Knowledge: Bernstein's theory of the pedagogic device" *British Journal of Sociology of Education*, 23(4): 571-582.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη [εδώ](#).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου 2015. Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου. «Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Εισαγωγή». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: opencourses.uoa.gr/courses/ECD105.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: ΜΠΑΖΙΛ ΜΠΕΡΝΣΤΑΪΝ. Copyrighted. Σύνδεσμος:
http://www.thefullwiki.org/Basil_Bernstein. Πηγή: www.thefullwiki.org.

Εικόνα 2: Σολομών, Ι. (1997) Σχήμα: Κοινωνιολογική Ανάλυση Εκπαιδευτικής Πρακτικής, στα πλαίσια του μαθήματος του Ι. Σολομών "Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης ΙΙ", εαρινό εξάμηνο 1997, Αθήνα: ΤΕΑΠΗ. Copyrighted.

